

IRIS VOLANT

JAROM VOGEL

ARKLIAI

LAUKINIAI IR PRIJAUKINTI

ŠI KNYGA PRIKLAUSO

Mamai ir Tėčiui, išmokiusiems mane piešti.
Ir viso kito.
Jarom

Versta iš:
Iris Volant
HORSES: WILD & TAME
Flying Eye Books, London, 2017

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos
integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS)
portale ibiblioteka.lt

© Leidykla „Niekio rimto“, 2023
ISBN 978-609-441-877-8

© Tekstas, Iris Volant, 2017
© Iliustracijos, Jarom Vogel, 2017
Pirmą kartą anglų kalba
2017 metais pavadinimu
Horses: Wild & Tame išleido *Flying Eye Books*,
Londonas, Jungtinė Karalystė.
Lietuvių kalba išleista susitarus su *Flying Eye Books*,
Londonas, Jungtinė Karalystė.
Visos teisės saugomos.
© Vertimas į lietuvių kalbą, Dangirutė Giedraitytė, 2022

Redaktorė Danguolė Vanagaitė
Korektorė Eglė Devižytė
Maketavo Jovita Tamašauskienė
Spausdinta Lenkijoje

IRIS VOLANT

JAROM VOGEL

ARKLIAI

LAUKINIAI IR PRIJAUKINTI

Iš anglų kalbos vertė Dangirutė Giedraitytė

Vilnius

2023

TURINYS

- 8 ĮVADAS
- 10 KAS YRA ARKLYS?
- 12 ŽIRGŲ ALIŪRAI
- 14 LAUKINIAI ARKLIAI
- 16 Priešistoriniai paveikslai
- 18 LEGENDINIS ŽIRGAS PEGASAS
- 20 KARO ŽIRGAI
- 22 Viduramžių raitininkai
- 24 Kilmingi žirgai
- 26 GARSUSIS ŽIRGAS BUCEFALAS
- 28 DARBINIAI ARKLIAI
- 30 Bizonams medžioti skirti arkliai
- 32 LEGENDINIS ARKLYS JUODASIS GRAŽUOLIS
- 34 SPORTINIAI ŽIRGAI
- 36 Šiuolaikinė olimpiada
- 38 Naadamo šventė
- 40 GARSUSIS ŽIRGAS DŽIŪVĖSIS
- 42 ARKLIŲ PRIEŽIŪRA
- 44 RODYKLĖ

ĮVADAS

Išdidūs gražuoliai žirgai gyvena su žmogumi jau tūkstančius metų. Mes žavėjomės jais piešdami pačius ankstyviausius piešinius ant olų, vis dar žavimės kurdami šiuolaikinius filmus ir rašydami knygas. Iš tiesų daug žmogaus pasiekimų galima susieti su arkliais: jie mums padėdavo įdirbti žemę, kautis mūšiuose, nešti sunkius krovinius ir keliauti į naujas vietas.

Nors arkliai dažniausiai padėdavo nudirbti darbus, akivaizdu, kad žmogaus ryšys su šiais elegantiškais gyvūnais yra daug glaudesnis. Daugelis su žirgais dirbančių arba juos kaip augintinius laikančių žmonių patikins, kad su šiais gyvūnais susiformuoja tvirtas ryšys.

Šioje knygoje aptariama, kaip išsivystė šiuolaikiniai žirgai. Ją perskaitę sužinosite, kokiose veiklos srityse žmogus ir arklys bendradarbiauja, ir susipažinsite su keliais iš pačių garsiausių žirgų istorijoje.

ŽIRGŲ ALIŪRAI

Žirgai juda keturiais skirtingais būdais, kurie vadinami aliūrais. Čia matote skirtingus žingsnius, priklausomai nuo aliūro.

1. Žinginė – lėčiausias aliūras, taip žirgai vaikštinėja po laukus.

2. **Risčia** žingsniuoja darbiniai arkliai, nes ši eigastis nereikalauja daug energijos.

3. **Eidinė** – greitesnis, kontroliuojamas aliūras, skambantis kaip trijų greitų dūžių ritmas.

4. **Šuoliavimas** – greičiausia bėgsena. Taip žirgai gali bėgti trumpus atstumus, nes paskui turi pailsėti.

PRIEŠISTORINIAI PAVEIKSLAI

Pirmi arkliai pavaizduoti olų priešistoriniuose paveiksluose, nupieštuose prieš 30 000 metų. Šie arkliai buvo laukiniai ir tikriausiai medžijami dėl mėsos, kaip ir bizonai bei mamutai. Piešiniai Šovė urve Prancūzijoje turbūt seniausi pasaulyje. Garsusis arklių piešinys nupieštas anglimi.

LEGENDINIS ARKLYS JUODASIS GRAŽUOLIS

1877 m. Anos Siuvel knyga *Juodasis Gražuolis* visiškai pakeitė žmonių požiūrį į darbinius arklius. Viktorijos laikų Anglijoje buvo kinkomi išdidūs ir veržlūs arkliai, tad karietų vadeliotojai naudojo tam tikras vadeles, kad arkliai išriestų kaklus ir labai aukštai iškeltų galvas. Tokiomis vadelėmis buvo supančiojami arklių kaklai ir galvos, tad gyvūnų laikysena būdavo nenatūrali, ir tai jiems keldavo skausmą.

Knyga *Juodasis Gražuolis* parašyta žvelgiant sunkiai dirbančio arklio žvilgsniu, ja atkreipiamas dėmesys į netinkamą elgesį su darbiniais arkliais. Knyga skatino žmones gražiau elgtis su arkliais, kol galiausiai Anglijoje ir Amerikoje buvo priimti nauji šiuos puikius gyvūnus saugantys įstatymai.

SPORTINIAI ŽIRGAI

Žmonės lenktyniavo arkliais tikriausiai nuo pat jų prisijaukinimo. Pirmosios oficialios lenktynės vyko Senovės Graikijoje, buvo lenktyniaujama važiuojant arklių tempiamais vežimaičiais stadionuose, vadinamuose hipodromais.

SENOVINĖS VEŽIMAIČIŲ LENKTYNĖS

680 pr. Kr. vežimaičių lenktynės tapo viena iš olimpinių žaidynių sporto šakų. Romėnai taip mėgo šias lenktynes, kad joms stebėti net pastatė Didįjį cirką – didelį stadioną su daugiau nei 150 000 sėdimųjų vietų.

Spartiečių princesė Kiniska buvo pirmoji moteris, 396 m. pr. Kr. apdovanota laurų vainiku. Nors senovėje moterims oficialiai nebuvo leidžiama varžytis olimpiadoje, Kiniska laikė ir pati treniravo laiminčių žirgų komandą.

ARKLIŲ RODYKLĖ

Prževalskio arkliai 14–15

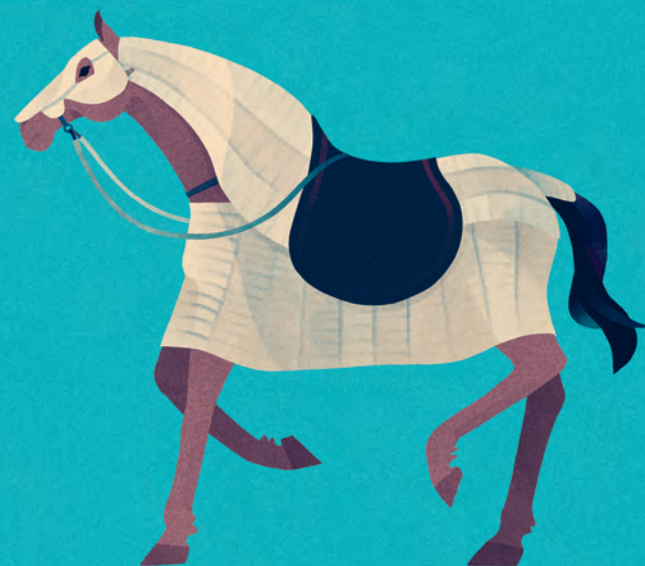
Mongolijos arklys 22–23

Tesalijos žirgas 26

Kiso ponis 22

Arabas 22

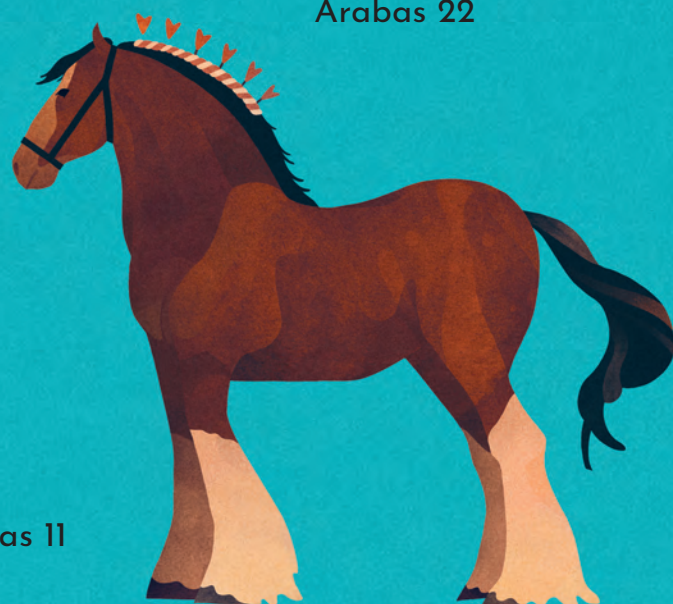
Eohipas,
„aušros arklys“ 10

Achaltekas 11

Klaidesdeilas 11

Apalūzas 30

Destrieras 22–23

Pegasas 18

Kladruberis 22

Norvegijos
fjordas 11

Marvaris 24–25

Gynaveisliai 32, 40

Nuo tada, kai prieš daugybę tūkstančių metų buvo prijaukinti, šie dailūs gyvūnai tapo žmonijos istorijos dalimi. Jie arė mūsų laukus, tapė mūsų vežimus, kovojo mūsų karuose ir buvo mylimi mūsų draugai.

Keliauk per žmogaus ir arklio tarpusavio santykių istoriją nuo seniausių olų piešinių, kuriuose vaizduojami laukiniai arkliai, iki pat šių dienų, kai jie yra prijaukinti naminiai gyvūnai. Stebėk, kaip arklys išsivystė iš savo senovės protėvių, sužinok apie garsius žirgus ir atrask įdomių faktų!

ISBN 978-609-441-877-8

9 786094 418778